

Na osnovu člana 60. stav 2. Zakona o poljoprivrednom zemljištu („Službeni glasnik RS”, br. 62/2006, 65/2008 – dr. zakon, 41/2009 i 112/2015) i člana 33. stav 1. tačka 6. Statuta Grada Subotice ("Službeni list opštine Subotice", br. 26/08 i 27/08-ispr. i "Službeni list Grada Subotice", br. 46/11 i 15/13), a uz saglasnost Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije broj 320-11-03442/2016-14 od 14.04.2016. godine, Skupština Grada Subotice na sednici održanoj dana 19.04.2016. godine donela je

PROGRAM ZAŠTITE, UREĐENJA I KORIŠĆENJA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA GRADA SUBOTICE U 2016. GODINI

Ovim Programom daje se pregled površina poljoprivrednog zemljišta po katastarskim opštinama, klasama i kulturama, uslovi zaštite prirode za program uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta na prostoru zaštićenih prirodnih dobara Grada Subotice, utvrđuje se Program radova na zaštiti i uređenju poljoprivrednog zemljišta i Plan korišćenja poljoprivrednog zemljišta u svojoj Republici Srbije na teritoriji grada Subotice.

OPŠTI DEO

Grad Subotica u 11 katastarskih opština (Donji Grad, Novi Grad, Stari Grad, Đurđin, Bajmok, Čantavir, Žednik, Tavankut, Bikovo, Bački Vinogradi, Palić) raspoređuje se na ukupno 100.737 ha 85a i 99 m² zemljišne površine. Po pedološkom sastavu radi se o černoze, peskovitom černoze i peskovima. Na teritoriji grada nalaze se osam klasa poljoprivrednog zemljišta, a najzastupljenija su zemljišta I, II i III klase. Ukupna površina obradivog poljoprivrednog zemljišta iznosi 85.201,2680 hektara.

Opšti uslovi za izradu programa

Pokrajinski zavod za zaštitu prirode na osnovu Člana 192. Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni glasnik RS”, br. 30/2010) i članova 9. i 102. stav 1. tačka 10. Zakona o zaštiti prirode („Sl. glasnik Republike Srbije” br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispravka), donosi

USLOVE ZAŠTITE PRIRODE ZA PROGRAM ZAŠTITE, UREĐENJA I KORIŠĆENJA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA NA PROSTORU ZAŠTIĆENIH PRIRODNIH DOBARA GRADA SUBOTICA

kojim se određuju uslovi zaštite prirode poljoprivrednog zemljišta na prostoru ekološko značajnih područja Grada Subotica obuhvaćenog Programom zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta:

- 1. Uslovi zaštite prirode utvrđeni ovim aktom moraju biti sastavni deo sklopljenih Ugovora sa korisnicima poljoprivrednog zemljišta.**
2. Neophodne aktivnosti na unapređenju degradovanih površina koje povećavaju troškove korisniku, treba uzeti u obzir prilikom utvrđivanja visine naknade za korišćenje.
3. Učesnike licitacije obavestiti da se na prostoru zaštićenih područja aktom o zaštiti obezbeđuju tradicionalni vidovi korišćenja prirodnih resursa.

4. Neophodno je obavestiti Upravljača zaštićenih područja o sklopljenim ugovorima, da bi se ostvarila potrebna saradnja sa korisnicima prostora (određivanje granice pojedinačnih zona zaštita, vršenje nadzora, sl.).
5. U slučaju da nakon završetka licitacije neke parcele unutar zaštićenih područja ne budu obuhvaćene Ugovorom o korišćenju, o tome obavestiti Zavod i Upravljača zaštićenih područja kako bi se preduzele neophodne mere sprečavanja degradacije.
6. Podaci su dati na osnovu baze podataka Zavoda, koji je za pojedinačna zaštićena područja sastavljena u periodu izrade Studije zaštite (1-3 godine pre donošenja akta o zaštiti). Kako je grafički prikaz granice zaštićenog područja i režima zaštite sastavni deo Akta o zaštiti, promena broja, oblika ili veličine parcele ne menja činjenicu, da deo prostora pripada zaštićenom području i ima propisan režim korišćenja.
7. Prilikom davanja u zakup predmetnog zemljišta mora se imati u vidu da se na osnovu člana 265 Krivičnog zakona, uništavanje ili oštećenje zaštićenog prirodnog dobra smatra krivičnim delom.
8. Korišćenje prirodnih resursa nije dozvoljeno:
  - 8.1. Na poljoprivrednim površinama koje pripadaju prostorima za koje je propisan režim zaštite I stepena;
  - 8.2. Na parcelama, odnosno na delovima parcela koja predstavljaju staništa strogo zaštićenih vrsta i obuhvaćene su programima revitalizacije **PIO „Subotička peščara“**, odnosno merama aktivne zaštite u predmetnom vremenskom periodu, u skladu sa važećim programskim dokumentima Upravljača:
KO Novi Grad: delovi parcela 25970/1 (2 ha – jama i okolina), 26050 (2,5 ha obraslo livadskom vegetacijom), 26051 (oko 8 ha pod revitalizacijom i 5 ha kod hranilišta ptica grabljivica), 26057 (0,5 ha staništa strogo zaštićene vrste u širini od 10 metara uz severozapadnu međnu liniju pored puta).
KO Palić – pod revitalizacijom su kp, 3364, 3365, 3183/1, 3184/1, 3185/1, 3186/1, 3187/1, 3188/1, 3189.
  - 8.3. Na parcelama, odnosno na delovima parcela koja predstavljaju staništa slepog kućeta (strogo zaštićena vrsta) na **PIO „Subotička peščara“**, nije dozvoljeno preoravanje zaparloženih njiva ali je moguće (i poželjno) koristiti prostor za ispašu ovaca i/ili kao košanicu.
KO Novi Grad: kp 25861, 25862, 25863, 25864, 25865, 25866, 25867, 25868, 25869, 25870, 25871, 25872, 25873, 25874, 25876, 25877, 25878, 25879, 25880, 25881, 25882, 25883, 25884, 25885, 25886, 25887, 25888, 25889, 25890, 25891, 25892, 25893, 25894, 25895, 25896, 25897, 25898, 25899, 25900, 25901, 25902, 25903, 25921 deo*, 25924 deo*, 25969 deo*, 25970,1 deo*, 26048 deo*, 26050. Na parcelama sa oznakom * treba naznačiti granicu staništa na terenu.
KO Palić: kp 3205, 3251, 3252, 3253, 3258, 3261, 3270, 3277.
9. Na poljoprivrednim površinama, na prostoru ekološko značajnih područja zabranjeno je:
  - 9.1. menjati namenu i kulturu površina u pravcu intenzivnijeg korišćenja (preoravanje livada i pašnjaka, pošumljavanje, izgradnja objekata i ribnjaka, kopanje kanala itd.), odnosno preoravati travne površine po međama (i travnim kosinama) njiva;
  - 9.2. izgradnja zalivnih sistema, kopanje kanala i drugi radovi koji utiču na hidrološke i ekološke karakteristike prirodnog dobra.
  - 9.3. krčenje žbunja, odnosno paljenje vegetacije livada, pašnjaka i trstika, podizanje privremenih objekata i uređenje pojilišta bez posebnih uslova Zavoda za zaštitu prirode.
10. Radi preciznijeg informisanja zainteresovanih, osim činjenice da parcele pripadaju zaštićenim područjima, potrebno je navesti i režim zaštite i naziv zaštićenog područja (mere ograničavanja korišćenja poljoprivrednog zemljišta se razlikuju po područjima i definisani su Uredbama o zaštiti).
11. **Kontrolisano korišćenje livada** na svim zaštićenim područjima treba da se odvija pod sledećim uslovima:

- 11.1. Korisnik je dužan da košenje izvrši na celoj površini livade (treba obuhvatiti i zakorovljene/trskom obrasle površine).
  - 11.2. Košenje se ne može započeti pre 10. juna. Košenje može da se odvija samo ako je zemljište suvo do te mere, da mehanizacija ne ostavlja tragove (usečeni tragovi mehanizacije oštećuju floru i zemljište). Na mozaičnim površinama vlažnih i suvljih livada košenje treba da se vrši u najmanje dva navrata.
  - 11.3. Prilikom košenja livada potrebno je ostaviti strnjiku visine 15 cm radi očuvanja fizičke strukture busenova.
  - 11.4. Ostaviti nepokošenu traku vegetacije širine 1,5 -2 m na svakih 10m, koja će predstavljati skrovište i hranidbenu bazu sitnim životinjama. Izuzetak čine zakorovljene ili trskom/žbunjem obrasle površine na kojima se vrši kompletno košenje biljnog pokrivača. U slučaju registrovanog gnežđenja zaštićenih ptičjih vrsta, na osnovu aktuelnih podataka stručne službe Upravljača za tekuću godinu, okolinu gnezda na površini od 0,5 - do 3 ari (u zavisnosti od potrebe date vrste) takođe treba ostaviti nepokošeno.
  - 11.5. Korisnik je dužan da odstrani biomasu (seno, trska, granje) sa livade najkasnije u roku od 15 dana nakon košenja.
  - 11.6. Zabranjeno je primeniti melioracione mere, koristiti hemijska sredstva i đubriva (organsko, mineralno, folijarno) na livadama.
  - 11.7. Zabranjeno je spaljivanje biomase na površinama koje su pokrivene prirodnom vegetacijom ili su obuhvaćene revitalizacijom. Lokaciju za spaljivanje određuje stručna služba Upravljača.
  - 11.8. Mogućnosti kretanja teretnih vozila po terenu određuje stručna služba Upravljača, u skladu sa očuvanjem staništa prirodnih retkosti.
  - 11.9. Korisnik je dužan da obavesti Upravljača o početku radova da bi se omogućilo preduzimanje potrebnih mera zaštite i blagovremeno planiranje stručnog nadzora.
12. Korišćenje **livada na navedenim staništima zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta** treba da se odvija pod uslovima navedenih pod tačkama 11.1.- 11.7., a u slučaju potrebe dopunskih informacija, korisnici parcela treba da se obrate ovom Zavodu (mogućnosti kontakta su dati u Obrazloženju), najmanje 15 dana pre početka planiranih aktivnosti.
- 13. Livade, na kojima pored mera navedenih pod tačkom 11, potrebno je primeniti i posebne mere zaštite:**
- 13.1. **SRP „Selevenjske pustare“, KO Bački Vinogradi** kp 1 i 33: pojedinačni delovi livada su preorani, zbog čega je neophodno utvrditi granice predmetnih parcela. Redovnim košenjem sprečiti širenje korova i ubrzavati obnavljanje vegetacije.
  - 13.2. Na livadama **SRP „Ludaško jezero“** pod režimom zaštite III stepena dozvoljena je ispaša goveda, 1 grlo/hektar. 20% livada koristiti kao košanicu, ove košalice svake godine treba da budu na drugoj lokaciji. U slučaju ispaše primeniti uslove pod tačkom 14.
14. **Zaštitu i unapređenje pašnjaka** kontrolisanom ispašom, kao tradicionalnim načinom korišćenja prostora, treba ostvariti pod sledećim uslovima:
- 14.1. Zabranjene su sve aktivnosti koje mogu dovesti do oštećenja vegetacije.
  - 14.2. Zabranjeno je primeniti melioracione mere, koristiti hemijska sredstva i đubriva (organsko, mineralno, folijarno) na pašnjacima;
  - 14.3. za formiranje pojilišta (kopanje jame, bušenje novog ili obnavljanje zapuštenog bunara), kao i za podizanja privremenih objekata (nastrešice) neophodno je tražiti posebne uslove Zavoda.
  - 14.4. Na pašnjacima **PIO „Subotička peščara“** zabranjena je ispaša goveda. Dozvoljena je umerena ispaša ovaca, broj grla je 1 komad/hektar. Pašnjaci mogu da se koriste kao košalice u skladu sa uslovima pod tačkom 11.
  - 14.5. Na delimično degradovanim pašnjacima **SRP „Selevenjske pustare“** zabranjena je ispaša goveda. Dozvoljena je umerena ispaša ovaca, i to 2 grla/hektar. Pašnjaci mogu da se koriste kao košalice u skladu sa uslovima pod tačkom 11.

15. Posebne mere zaštite se primenjuju na pašnjacima:

15.1 Pašnjaci na prostoru **PIO „Subotička peščara“** koji su bili preorani (prirodno obnavljanje vegetacije je još u toku). Revitalizacija ovih površina je moguća i sadnjom lucerke.

KO Palić - kp. 3177/1, 3178/1, 3179/1, 3451 i južni deo kp 3449.

KO Stari grad – južni deo kp 26640.

15.2 Pašnjaci na prostoru **PIO „Subotička peščara“**, čiji su delovi obrasli glogom. Dozvoljena je umerena ispaša ovaca 1 komad/hektar površine, a korisnik treba da smanji površinu gloga za najmanje 20%.

KO Novi Grad – kp 25560, 25562, 25564

KO Stari grad – severni deo kp 26640

15.3. KO Palić - kp. 3180/1, 3181/1, 3182/1, 3358, 3404,3449 severni deo: Svi pašnjaci na prostoru **PIO „Subotička peščara“**, na kojima se nalaze staništa kritično ugroženih zaštićenih vrsta. Dozvoljena je umerena ispaša ovaca 0,5 komada/hektar (jedno grlo na 2 hektara). Korisnik treba da se obaveže da će izvršiti seču i uništavanje izdanaka kiselog drveta (*Ailanthus altissima*) i ciganskog perja (*Asclepias syriaca*). Pre izrade projekta revitalizacije zabranjena je seča ostalih drvenastih vrsta.

15.4. KO Palić - kp. 7098/5, 7000/9, 7096/1 i 7096/2: Zapušteni pašnjaci delimično obrasle trskom na području **SRP „Ludaško jezero“**. Treba da se koriste kao košarice (ispaša je moguća samo u okviru posebnog projekta revitalizacije). Pored uslova košenja koji su određeni pod tačkom 11 neophodno je smanjiti pokrovnost trske za 20% godišnje na taj način, da se trska kosi 2 puta tokom godine: u vreme košenja livada i tokom zimskog perioda.

15.5. KO Bački Vinogradi kp 378 (**SRP“Selevenjske pustare“**): pojedinačni delovi su preorani, a depresije su obrasle trskom. Neophodno je utvrditi granice predmetnih parcela. Redovnim košenjem sprečiti širenje korova i trske (smanjiti pokrovnost trske u depresijama za 20% godišnje). Uslovi košenja: tačka 11.

15.6. KO Bački Vinogradi kp 54 i 79 (**SRP“Selevenjske pustare“**): pašnjaci, na kojima se nalazi veći broj mikro-staništa zaštićenih biljnih vrsta, zbog čega treba da se koriste kao košarice. Pored uslova košenja koji su određeni pod tačkom 11:

neophodno je smanjiti pokrovnost trske u depresijama za 20% godišnje na taj način, da se trska kosi 2 puta tokom godine: u vreme košenja livade i tokom zimskog perioda.

dozvoljeno je košenje samo 30% površine humki na kojima su stepska staništa prirodnih retkosti (nepokošeni delovi humki svake godine treba da budu na drugoj lokaciji).

u jesenjem periodu je dozvoljena umerena ispaša ovaca, 2 grla/hektar.

svi radovi treba da se odvijaju pod direktnim stručnim nadzorom Upravljača.

16. **Trstici-močvare** u znatnoj meri su isušeni zbog opadanja nivoa podzemne vode i postepeno prelaze u močvarne livade, zbog čega:

16.1. Korisnik je dužan da u zimskom periodu (najkasnije do 1. marta) izvrši seču trske na način, kojim se ne oštećuje vegetacija i zemljište.

16.2. Isušene delove ovih parcela treba redovno kositi, uslovi košenja su kao za livade.

16.3. Preorane delove dovesti u blisko-prirodno stanje redovnim košenjem

16.4. Otklanjanje invazivnih drvenastih vrsta na prostoru **PIO „Subotička peščara“** može da se odvija pod kontrolom čuvarske službe i uz obaveznu primenu odobrenih hemijskih sredstava.

● **17. Korišćenje njiva i voćnjaka** treba da se odvija u skladu sa aktom o zaštiti prirodnog dobra:

17.1. Na području **SRP „Ludaško jezero“** sve njive na spisku pripadaju starim parlozima koji predstavljaju staništa zaštićenim vrstama, uslovi korišćenja su dati pod tačkom 18.

17.3. Na području režima zaštite II stepena **PIO „Subotička peščara“**: zabranjeno je korišćenje mineralnih đubriva i hemijskih sredstava. Preporučuje se gajenje zdrave hrane ili odgovarajućih ratarskih kultura (npr. lucerka).

17.4. Na području režima zaštite III stepena **PIO „Subotička peščara“**: zabranjena je upotreba zemljišnih herbicida.

17.5. Na području **SRP „Selevenjske pustare“** zabranjena je upotreba hemijskih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji osim strogo selektivnih.

18. **Stari parlozi (njive koje već duže vreme nisu bile obrađene)** i koji su sastavni delovi staništa strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta i/ili predstavljaju ekološke koridore treba da se koriste u sklopu livada ili pašnjaka koje ih okružuju, primenjujući navedene mere zaštite livada i/ili pašnjaka.

Na prostoru **PIO „Subotička peščara“**

KO Novi Grad- kp. 25901 uz zapadnu mednu liniju u širini od 100 metara (2 ha), 25903 i 25905 25906, 25907, 25908, 25928, 25929, 25930, 25931, 25935, 25936, 25937, 25938, 25939

KO Palić – kp 3277, 3289, 3456, zapadni deo 3459 u širini od 120 metara

Na prostoru **SRP „Ludaško jezero“** KO Bački Vinogradi, kp. 3840, 3849/1, 3849/2, 3850/1, 3850/2, 3851/1, 3851/2, 3857,3864, 3867/1, 3871/3, 3871/4, 3871/7, 3886/1, 3886/4. Livada na parlogu kp 3815/1 koji je posejana detelinom ne može da se prevede u drugu kulturu.

Na prostoru **SRP „Selevenjske pustare“** KO Bački Vinogradi, kp. 81.

19. Korišćenje livada, pašnjaka i trstika (uključujući i međe i kosine njiva sa tavnom vegetacijom) **u dolinama Krivaje i njenih pritoka** na području KO Žednik i KO Đurđin treba da obezbedi očuvanje ovih prirodnih površina:

19.1. Zabranjeno je preoravanje prirodnog biljnog pokrivača, pošumljavanje, primena melioracionih mera, korišćenje hemijska sredstva i đubriva.

19.2. Zabranjeno je paljenje vegetacije bez posebnih uslova Zavoda.

19.3. Korišćenje livada vršiti po uslovima navedenih pod tačkama 11.2., 11.3., 11.5. i 11.6.

19.4. Korišćenje pašnjaka vršiti po uslovima navedenih pod tačkama 14.1-14.3.

19.5. Seča trske može da se vrši u zimskom periodu (najkasnije do 1. marta) na način, kojim se ne oštećuje vegetacija i zemljište.

O b r a z l o ž e n j e

Radi očuvanja prirodnih vrednosti od lokalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja, na području Grada Subotica su formirana četiri zaštićenih područja (od kojih tri sadrže poljoprivredne parcele predviđene za licitaciju) i evodentirana su staništa zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta kao elementi ekološke mreže u skladu sa **Uredbom o ekološkoj mreži Republike Srbije** (“Službeni glasnik RS”, br. 102/2010). Mere zaštite u vidu ograničenja korišćenja prostora, kao i najvažnije aktivnosti potrebne za unapređenje određuje **zakonski akt o proglašenju** zaštićenih područja: Uredba o zaštiti SRP „Ludaško jezero“ („Sl. glasnik RS“, br.

30/2006), Uredba o zaštiti PIO „Subotička peščara“ („Sl. glasnik RS“ brojevi 127/2003 i 113/2004) i Uredba o zaštiti SRP „Selevenjske pustare“ („Sl. glasnik RS" 37/97). Zbog različitih tipova staništa, kao i zbog razlika u osetljivosti zaštićenih područja mere ograničenja poljoprivredne proizvodnje se razlikuju po zaštićenim područjima.

Mere zaštite i unapređenja staništa zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta su definisane **Uredbom o ekološkoj mreži Republike Srbije i Pravilnikom o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva** („Službeni glasnik RS”, br. 5/2010). Članom 7. **Pravilnika** zaštita i očuvanje strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta sprovodi se preduzimanjem mera i aktivnosti na upravljanju populacijama, među kojima je na prvom mestu zaštita staništa. Zaštita ekološke mreže, na osnovu člana 6. **Uredbom o ekološkoj mreži** obezbeđuje se „...sprovođenjem propisanih mera zaštite radi očuvanja biološke i predeone raznovrsnosti, održivog korišćenja i obnavljanja prirodnih resursa i dobara i unapređenja zaštićenih područja, tipova staništa i staništa divljih vrsta u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita prirode, i drugim propisima, kao i aktima o proglašenju zaštićenih područja i međunarodnim ugovorima (Prilog 3. **uredbe**). Mere zaštite ekološke mreže odnose se na pravna lica i fizička lica koja koriste prirodne vrednosti i obavljaju aktivnosti i radove, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita prirode. Na području ekološke mreže primenjuju se mere, metode i tehničko-tehnološka rešenja sa ciljem očuvanja povoljnog stanja ekološki značajnih područja i unapređivanja narušenog stanja delova ekološke mreže.“ Članom 9. **Uredbe** je propisano da prostorni i urbanistički planovi, programi i osnove korišćenja prirodnih resursa moraju biti usaglašeni sa planovima upravljanja delova ekološke mreže i ovom uredbom, a članom 13. da će Zavod u saradnji sa Republičkim geodetskim zavodom identifikovati granice delova ekološke mreže u roku od dve godine od dana stupanja na snagu uredbe.

Na osnovu člana 265 Krivičnog zakona, uništavanje ili oštećenje zaštićenog prirodnog dobra se smatra krivičnim delom.

Zbog mozaičnosti staništa na prostoru Grada i različitih ograničenja koja proističu iz potreba zaštite, održivo korišćenje prostora se ostvaruje različitim merama u skladu sa karakteristikama datog prostora (različiti datumi košenja, kombinovano košenje i ispaša, neophodna mozaičnost useva itd.).

Član 35. Zakona o zaštiti prirode („Službeni glasnik Republike Srbije" br. 36/09, 88/10, 91/10), I stepenu zaštite utvrđuje zabranu korišćenja prirodnih resursa. U II stepenu zaštite mogu se vršiti upravljačke intervencije u cilju restauracije, revitalizacije i ukupnog unapređenja zaštićenog područja, bez posledica po primarne vrednosti njihovih prirodnih staništa, populacija, ekosistema, obeležja predela i objekata geonasleđa, obavljati tradicionalne delatnosti i ograničeno koristiti prirodni resursi na održiv i strogo kontrolisan način. U III stepenu zaštite mogu se vršiti upravljačke intervencije u cilju restauracije, revitalizacije i ukupnog unapređenja zaštićenog područja, razvoj sela i unapređenje seoskih domaćinstava, uređenje objekata kulturno-istorijskog nasleđa i tradicionalnog graditeljstva, očuvanje tradicionalnih delatnosti lokalnog stanovništva, selektivno i ograničeno korišćenje prirodnih resursa i prostora uz potrebnu infrastrukturu i drugu izgradnju, ukoliko su usklađene sa funkcijama zaštićenog prirodnog dobra i sa potrebama očuvanja zaštićenih vrsta i staništa. Mere zaštite po režimima razlikuju po specifičnim karakteristikama lokaliteta (pedološki i hidrološki uslovi, zahtevi zaštićenih vrsta i sl.), a i po tipu zaštićenih područja. U specijalnom rezervatu prirode su zabranjeni razni oblici privrednog korišćenja, dok u predelima izuzetnog oblika treba obezbediti tradicionalne vidove korišćenja resursa koji su u skladu sa očuvanjem prirodnih vrednosti.

U periodu regulacije voda (1970 -1980 g.) brojne livade su bile delom ili u celini preorane i izvršena je promena njihove namene u katastru. Značajan broj ovih parcela je i dalje pod uticajem podzemnih voda u vlažnijim godinama, zbog čega decenijama nisu bile obrađene (sve njive na prostoru SRP „Ludaško jezero“ i delovi nekih njiva formirane reparcelacijom na području PIO „Subotička peščara“). Zahvaljujući prirodnom obnavljanju vegetacije, na njima su se ponovo pojavile retke i zaštićene vrste. Ove površine su uključene u zaštićena dobra kao sastavni delovi staništa zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta. Preoravanje ili primena melioracionih poduhvata bi dovelo do uništavanja zaštićenih vrsta i njihovih staništa. Obrada ovih „njiva“ severno od Ludaškog jezera zahteva odvodnjavanje doline Kireša obnavljanjem mreže delimično zatrpanih meliorativnih kanala. Prirustvo melioracionih kanala povećavaju vodni deficit jezera i vlažnih livada čime se direktno ugrožavaju vrednosti zbog kojih je prostor stavljen pod zaštitu.

Na području PIO „Subotička peščara“ i SRP „Selevenjske pustare“ su prisutne stari parlozi, određene parcele zapuštene od 1990-ih godina na kojima je došlo do spontanog obnavljanja peščarske, stepske, odnosno šumo-stepske vegetacije. Na njima je evidentirano prisustvo strogo zaštićenih vrsta od međunarodnog

značaja zbog čega je neophodno očuvati postojeću vegetaciju ovih parcela koje predstavljaju staništa. U slučaju PIO „Subotička peščara“ parlozi imaju ulogu i ekoloških koridora, povezujući prirodna staništa sa dve strane kompleksa obađenih površina.

Očuvanje ostataka prirodne vegetacije je preduslov za zaštitu biološke raznovrsnosti unutar agrarnih područja. Po Članu 18. **Zakona o zaštiti prirode** “Očuvanje biološke i predeone raznovrsnosti staništa unutar agroekosistema i drugih neautonomnih i poluautonomnih ekosistema sprovodi se prvenstveno očuvanjem i zaštitom rubnih staništa, živica, međa, pojedinačnih stabala, grupe stabala, bara i livadskih pojaseva, kao i drugih ekosistema sa očuvanom ili delimično izmenjenom drvenastom, žbunastom, livadskom ili močvarnom vegetacijom. Prilikom ukрупnjavanja poljoprivrednog zemljišta mora se voditi računa o očuvanju postojećih i stvaranju novih rubnih staništa radi obezbeđenja biološke i predeone raznovrsnosti ekosistema.“.

Na značajnom delu zaštićenih područja livade i pašnjaci godinama nisu bile korišćene što je u suprotnosti sa Uredbama o zaštiti jer se kontrolisano košenje i ispaša ubraja u neophodne mere zaštite. Na zapuštenim parcelama je došlo do nepoželjnih promena: zarastanje trskom i žbunjem, pojava invazivnih vrsta (najčešće kiselo drvo i cigansko perje) što zahteva posebno ulaganje od strane korisnika. Postepena revitalizacija livada i pašnjaka je zajednički interes poljoprivrede i zaštite prirode.

Pod uticajem odvodnjavanja pašnjaci i livade postaju sve suvlji, što onemogućuje ispašu goveda na njihovim nekadašnjim pašnjacima. Radi očuvanja biljnog pokrivača na ovim pašnjacima je dozvoljena ispaša samo ovaca. Da bi se postiglo intenzivnije korišćenje pašnjaka i livada neophodno je poboljšavati vodni režim, odnosno revitalizovati vlažna staništa.

Završena je valorizacija staništa strogo zaštićenih vrsta i stepskih staništa (prioritetni za zaštitu kao stanišni tip) na prostorima lesnih dolina Krivaje i njenih pritoka. Na prostoru Opštine Subotica ova staništa se nalaze unutar KO Žednik i KO Đurđin i obuhvataju ostatke stepske i livadske vegetacije. Iskustvo pokazuje da se mnoge od ovih površina prijavljuju u katastru kao međe uz njiva. Ove lokalitete ne možemo definisati brojevima katastarskih parcela zbog čega su navedeni samo brojevi nadmetanja.

Program Radova na zaštiti, uređenju i korišćenju poljoprivrednog zemljišta

Trenutno stanje zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta na teritoriji Grada Subotica zahteva preduzimanje zakonom definisanih mera i aktivnosti, i to:

- Izgradnju i sanaciju atarskih puteva
- Uređenje poljoprivrednog zemljišta
- Ukрупnjavanje zemljišnog poseda dobrovoljnim grupisanjem zemljišta;
- Izgradnja i održavanje sistema za odvodnjavanje i navodnjavanje;
- Uređenje i održavanje mreže atarskih puteva;
- Rekultivacija poljoprivrednog zemljišta korišćenog za eksploataciju mineralnih sirovina ili za druge namene koje nemaju trajni karakter;
- Pretvaranje neobrađivog u obradivo poljoprivredno zemljište;
- Poboľšanje fizičkih, hemijskih i bioloških osobina zemljišta.

